Wikipedia

Cherokeen kieli

Cherokee (cherokeeksi ᏣᎳᎩ, *Tsalagi*) on cherokee-intiaanien puhuma irokeesikieli. Cherokeen kieltä kirjoitetaan cherokeelaisella kirjaimistolla. Cherokee on ainoa eteläinen irokeesikieli, jota puhutaan edelleen. Cherokee on polysynteettinen kieli, joka painottuu vahvasti tavuille ja on hankala opittava englantia äidinkielenään puhuville.

Cherokeelaisen kirjaimiston loi Sequoyah (n. 1767–1843) vuosien työn tuloksena 1800-luvun alkupuolella. Sequoyah sai idean eurooppalaisten kirjoituksesta, mutta ei osannut lukea sitä eikä siten suoraan kyennyt kopioimaan latinalaista aakkostoa. Hän päätyikin aakkoskirjoituksen sijaan tavukirjoitukseen, jossa merkit vastasivat cherokeen kielen tavuja. Kirjoituksessa käytetään monia suoraan latinalaisesta aakkostosta lainattuja kirjaimia, mutta täysin eri merkityksessä. Kirjoitusjärjestelmä saavutti cherokeiden keskuudessa suuren suosion, ja sitä käytetään edelleen.

Internetissä cherokeen kirjoittamiseen käytettiin pitkään translitterointia tai heikosti sopivia, kielen merkkejä muistuttavia kirjasintyyppejä. Cherokeen kielen käyttö internetissä on kuitenkin elpymässä, sillä unicode-merkistö mahdollistaa kielen kirjoittamisen tietokoneella. Monet Oklahoman cherokeet käyttävät kuitenkin edelleen virallisesti muuta kuin unicode-merkistöä sähköisissä teksteissään. Myöskään *Cherokee Phoenix* -lehden verkkojulkaisu ei käytä unicode-merkistöä.

Cherokeen kirjakieli ei sisällä r-äänteitä. Cherokeen Oklahoman murretta puhuva lausuukin sanan "cherokee" [dʒalaˈɡî]. Näin äänteet vastaavat kaikkein lähimmin sanan englanninkielistä lausuntaa. Alun perin eräs eteläinen cherokeemurre sisälsi tremulanttiäänteen. Tämä r-äänne hävisi 1800-luvulla Kyynelten taipaleen aikoihin, jolloin cherokeet pakkomuutettiin nykyisessä Oklahomassa sijaitsevalle intiaanialueelle. Muinainen ani-kutani -murre (ᎠᏂᎫᏔᏂ) ja oklahomalaiset murteet eivät sisällä tremulantteja.

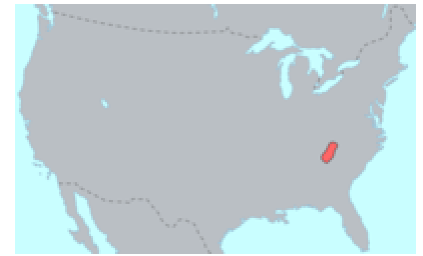
Cherokee	
Cherokeen nykyinen levinneisyys	
Oma nimi	ᏣᎳᎩ ᎦᏬᏂᎯᏍᏗ, *Tsalagi Gawonihisdi*
Tiedot	
Alue	Itä-Oklahoma; Great Smoky Mountains[1] ja Qualla Boundary Pohjois-Carolinassa[2]. Myös Arkansas[3]
Virallinen kieli	Eastern Band of Cherokee Indians, Pohjois-Carolina Cherokee Nation, Oklahoma
Puhujia	11 000–13 501 (2011) [4]
Kirjaimisto	cherokeelainen kirjaimisto, joskus latinalainen kirjaimisto
Kielenhuolto	United Keetoowah Band Department of Language, History, & Culture; Council of the Cherokee Nation[5]
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	irokeesikielet
Kieliryhmä	eteläiset irokeesikielet
Kielikoodit	
ISO 639-2	chr
ISO 639-3	chr (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=chr)
	Ohje

Äännerakenne

Cherokeen Pohjois-Carolinan murteen äännerakenne on seuraavanlainen:[6]

Konsonantit

	Labiaalit	Alveolaarit	Palataalit	Velaarit	Glottaalit
Nasaalit	m	n			
Klusiilit		t		k	ʔ
Affrikaatat		ts			
Frikatiivit		s			h
Approksimantit		l	j	ɰ	

Cherokee-kielen alkuperäinen levinneisyys

Vokaalit

	etu	keski	taka
suppea	i		u
väli		ə̃	
väljä		a	

Kaksikielinen liikennemerkki Oklahoman Tahlequah'ssa.

Lähteet

1. Neely, Sharlotte: Snowbird Cherokees: People of Persistence (https://books.google.com/?id=rpbSb5Psi_sC&dq=cherokee+language+speakers) 2011. Athens, Georgia: University of Georgia. Viitattu 6.8.2018. (englanniksi)
2. Frey, Ben: Tar Heel Junior Historian (http://www.ncdcr.gov/Portals/7/Collateral/Database/F05.Cherokee.language.pdf) (PDF) 2005. North Carolina Museum of History. Arkistoitu (https://wayback.archive-it.org/all/20130607161025/http://www.ncdcr.gov/Portals/7/Collateral/Database/F05.Cherokee.language.pdf) 7.6.2013. Viitattu 6.8.2018. (englanniksi)
3. Cherokee (http://www.endangeredlanguages.com/lang/chr) *Endangered Languages Project*. Viitattu 6.8.2018. (englanniksi)
4. Table 1. Detailed Languages Spoken at Home and Ability to Speak English for the Population 5 Years and Over for the United States: 2006–2008 (https://www.census.gov/hhes/socdemo/language/data/other/detailed-lang-tables.xls) (XLSX) 2010. Suitland: Yhdysvaltain väestönlaskentavirasto. Viitattu 6.8.2018. (englanniksi)
5. Keetoowah Cherokee is the Official Language of the UKB (http://keetoowahcherokee.org/documents/GaduwaCherokeeNews/2009-04%20April.pdf) (PDF) *Keetoowah Cherokee News*. 2009. United Keetoowah Band of Cherokee Indians, Oklahoma. Arkistoitu (https://web.archive.org/web/20140715002414/http://keetoowahcherokee.org/documents/GaduwaCherokeeNews/2009-04%20April.pdf) 15.7.2014. Viitattu 6.8.2018. (englanniksi)
6. Lounsbury, Floyd G. (1978). "Iroquoian Languages". teoksessa Bruce G. Trigger: *Handbook of North American Indians*, Vol. 15: Northeast. Washington, DC: Smithsonian Institution.

Aiheesta muualla

- Cherokee (http://www.unicode.org/charts/PDF/U13A0.pdf) (PDF) The Unicode Consortium. (englanniksi)

n • k • m (https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Malline:Irokeesikielet&action=edit) **Irokeesikielet**

Pohjoiset	cayuga · erie · mohawk · neutral huron · nottoway · oneida · onondaga · seneca · susquehannock · tuscarora · wenrohronon · wyandot
Eteläiset	cherokee
Luokittelemattomat	laurentian
Kantakieli	kantairokeesi